

התנחלות ישראלית בשכונות פלסטיניות במזרח ירושלים

תמונת מצב, אוגוסט 2009

1. רקע

במסגרת עבודתה לקידום התנאים לעתיד פוליטי יציב יותר בירושלים עמותת "עיר עמים" זיהתה שלושה איומים דחופים להסדר מוסכם בירושלים אשר יהווה בסיס להסכם שתי מדינות לשני עמים:

1. תהליך מואץ של התנחלות ישראלית בשכונות פלסטיניות בירושלים המזרחית.
2. תוכניות לפיתוח איזור E-1, שימנעו את פיתוחה העתידי של בירה פלסטינית למזרח, ויקטעו את הקשר שלה לגדה המערבית.
3. תוכנית המתאר המקומית החדשה "ירושלים 2000" המאיימת להנדס מחדש את החלוקה הדמוגרפית של פלסטינים וישראלים בירושלים המזרחית, ולבודד מספר קהילות פלסטיניות.

מסמך זה מספק תמונת מצב של האיום הראשון, בהדגשת ההתפתחויות האחרונות.

2. סקירה

בחודשים האחרונים הואץ תהליך ההתנחלות הישראלית בשכונות פלסטיניות בירושלים המזרחית. התנחלויות אלה יוצרות רצף של אוכלוסיה יהודית בשכונות המקיפות את העיר העתיקה, ומיישבות מתנחלים בלב הרבעים המוסלמי והנוצרי שבעיר העתיקה, כמו גם בסילוואן ושיח' ג'ראח – באזור שהוא לב המחלוקת הישראלית-פלסטינית.

בתחילת 2009 התגוררו כ- 2000 מתנחלים ישראלים בשכונות פלסטיניות בירושלים המזרחית, בעיקר באזור ההיסטורי. במחצית הראשונה של 2009 קודמו תוכניות לבניית 150 יחידות דיור נוספות שיכולות לשכן כ- 750 מתנחלים נוספים באתרים אסטרטגיים בירושלים המזרחית השנויה במחלוקת. נוסף על כך, קודמו תוכניות למבני ציבור (כגון בתי כנסת, מרכזים קהילתיים, מקוואות וכו') באזורים רגישים אלו.

רובה של פעילות זו מוצאת אל הפועל על ידי גופים פרטיים, ועמותות "אלעד" ו"עטרת כוהנים". אולם, עולה בבירור כי פעילות זו היא חלק ממהלך אסטרטגי סדור המתואם ומקודם ע"י רשויות ממשלתיות שונות, כמו גם עיריית ירושלים. תרומתה של זו האחרונה מתבטאת ביחס אוהד וחיובי, בזירוז הליכי תכנון ו"ערנות יתר" בנוגע להריסות בתים בשכונות המדוברות.

התוכניות שנחשפו לאחרונה להרחיב באופן ניכר את ההתנחלויות בראס' אל-עמוד וסילוואן מעוררות דאגה מיוחדת, כמו גם אישור תוכניות הבנייה בשייח' ג'ראח והפינויים שנלוו לכך.

3. התנחלויות לפי איזורים

3.1 איזור הר הזיתים

3.1.1 התנחלויות קיימות:

1. א-טור

- בית אורות: 14 משפחות ו- 80 תלמידי ישיבה (כ- 150 איש)
- חושן: 3 יחידות דיור (כ- 20 איש)

2. ראס אל-עמוד

- מעלה זיתים שלב א' (מאוכלס): 50 משפחות (כ- 250 איש)
 - מעלה זיתים שלב ב': 60 יחידות דיור בבנייה
3. אבו דיס – קדמת ציון: שני בניינים עם 6 משפחות (כ- 25 איש)
4. בית הקברות בהר הזיתים – 2 בניינים (כ- 15 איש)

3.1.2 התנחלויות בהקמה:

1. אבו דיס – קדמת ציון - תב"ע 7659 לבניית כ- 220 יח"ד הוגשה על ידי עיריית ירושלים ואושרה על ידי ועדת התכנון המקומית ב- 22 במאי, 2000.

3.1.3 התנחלויות חדשות:

1. ראס אל-עמוד – מעלה דויד: תוכנית בניין ערים (תב"ע) 13098
- התנחלות חדשה זו מרחיבה את ההתנחלות הקיימת מעלה זיתים לתוך מגרש בן 11 דונם שפונה על ידי מפקדת משטרת יו"ש (שעברה ל- E-1).
- יחידות דיור: 104

- מבנים נוספים: בית כנסת, מקווה, גן ילדים; קאנטרי קלאב, כולל מועדון, ספריה, בריכת שחייה ומגרש חניה גדול (סה"כ 6.3 דונם); בשלב מאוחר יותר ייבנה גשר שיחבר את ההתנחלות החדשה עם מעלה זיתים.
- סטטוס: הוגש על ידי ועד העדה הבוכרית למחלקת התכנון העירונית; עוד לא נבדק רשמית על ידי וועדת התכנון המקומית.

3.2 סילוואן:

3.2.1 התנחלויות קיימות:

1. ואדי חילוה/עיר דויד: 60 משפחות (כ- 250 איש)
2. סילוואן – בית יונתן ובית הדבש: 10 משפחות (כ- 30 איש)

3.2.2 התנחלויות חדשות:

1. מתחם ואדי חילוה/עיר דויד – תב"ע 13638, 13632, 13542 ו- 12953
 - בנייה מתוכננת: כ- 20 יח"ד, בית ספר, מבני ציבור, בית כנסת ומתקני תיירות.
 - סטטוס: הוגש בשנת 2009 על ידי "אלעד" למחלקת התכנון העירונית.

3.3 שיח' ג'ראח:

3.3.1 התנחלות קיימת:

1. מתחם שמעון הצדיק: 8 משפחות ו- 20 תלמידי ישיבה (כ- 50 איש)

3.3.2 התנחלויות בהקמה:

1. תב"ע 2591 – מתחם מלון "שפרד"
 - יח"ד: 31
 - סטטוס: אישור בנייה הונפק לארווין מוסקוביץ' ביולי, 2009
2. תב"ע 11536 – מתחם מלון "שפרד"
 - יח"ד: 90
 - מבני ציבור: גן ילדים ובית כנסת

- סטטוס: הוגש על ידי C & M Co. (בה מעורב ארווין מוסקוביץ') למחלקת התכנון העירונית בשנת 2005

3. תב"ע 12705 – מתחם שמעון הצדיק

- יח"ד: 200
- סטטוס: הוגש על ידי "נחלת שמעון בע"מ." נגזז על ידי מחלקת התכנון העירונית במאי, 2009

3.3.3 פינויים גלויים:

1. 2 באוגוסט, 2009: משפחות חאנון וראווי המורחבות (כ- 53 איש)
2. נובמבר 2009: משפחת אל-קורד
3. פינוי של עוד ארבע משפחות מורחבות בהליך משפטי

3.4 דרום מזרח ירושלים:

3.1 התנחלויות קיימות:

1. **ג'בל מוכבר**
 - נוף ציון: 90 יח"ד הושלמו ומאוכלסות בימים אלה; 280 יח"ד יתוכננו בעתיד. פיתוח של יזם פרטי, יהודה לוי.
 - באמונה: 66 יח"ד בבנייה (תב"ע 6120) על ידי יזם פרטי.
2. **אבו טור הפלסטינית**
 - רח' המפקד: כ- 20 מתנחלים בבניינים שונים.
 - מרכז המבקרים של "אלעד" ב"יער השלום".

3.5 העיר העתיקה:

3.5.1 התנחלויות קיימות:

1. ברבעים הנוצרי והמוסלמי: 80 משפחות ו- 500 תלמידי ישיבה (סה"כ כ- 1000 איש)

3.5.2 התנחלויות בהקמה

1. **שער הפרחים (תב"ע 9870) – 30 יח"ד – הוגש על ידי משרד השיכון והבינוי**

לדיון

בוועדת התכנון המחוזית ב- 13 בדצמבר, 2005. התוכנית אינה עומדת בתנאי

הסף התכנוניים היות שהיא קרובה מדי לחומות העיר העתיקה.

נספח 1: התפתחויות נלוות בשנת 2009

בנוסף לפעילות ההתנחלות שפורטה לעיל, המשיכו מספר מהלכים ופעולות להשפיע על מצב הסכסוך הישראלי-פלסטיני בירושלים במחצית הראשונה של 2009.

המשך הבנייה בשכונות יהודיות במזרח ירושלים

גילה

שתי תוכניות בנייה הוגשו למחלקת התכנון העירונית:

- תב"ע 13261 – על ידי הרשות לפיתוח ירושלים, עבור 780 יח"ד בשלב הראשון ו- 600 יח"ד בשלב מאוחר יותר, על המדרונות הדרומיים של גילה.
- תב"ע 13534 – על ידי יזם פרטי (גני רוממה) עבור 95 יח"ד בדרום מזרח גילה.

תוכנית אחת הוגשה לוועדת התכנון המחוזית לעיון הציבור:

- תב"ע 11382 הוגשה על ידי מנהל מקרקעי ישראל עבור 57 יח"ד.

רכישת אדמות בשכונות פלסטיניות

מספר ידיעות הופיעו בעיתונות הישראלית על רכישת אדמות על ידי עמותות מתנחלים בשכונות פלסטיניות שונות. "עיר עמים" גילתה כי בנוסף התרחשו מספר רכישות בלתי מדווחות בסמיר עמיס (בצפון ירושלים ומעבר לגדר ההפרדה, אבל בתוך שטח השיפוט העירוני של ירושלים), בבית חנינא, בג'בל מכבר, ברובע המוסלמי ואולי במקומות נוספים.

הריסת בתים פלסטינים

לפי עיריית ירושלים, בששת החודשים הראשונים של שנת 2009 נהרסו 40 מבנים פלסטינים, ובכלל זה 15 שנהרסו על ידי בעליהם. מספר זה מייצג בקירוב את מספר ההריסות הממוצע בחצי שנה במהלך השנים האחרונות (42 בתים). במהלך השנים 2004-2008 נהרסו בממוצע 84 בתים פלסטינים בשנה בירושלים. בשנת 2008 נהרסו 88 בתים.

בחצי שנה זו התקיימו הריסות בכל השכונות הפלסטיניות של ירושלים, כולל 5 בעיר העתיקה. יש לציין שבכל שנת 2008 נהרסו רק 3 בתים בעיר העתיקה.

עיר עמים היא עמותה ישראלית בלתי-מפלגתית העוסקת במורכבות החיים בירושלים בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ובעתידה הפוליטי של העיר. עיר עמים פועלת במגמה שירושלים תהיה עיר תקינה ושוויונית, תוך קידום התנאים לעתיד פוליטי יציב יותר בירושלים.

בשל מעמדה הסמלי והממשי של ירושלים כעירם של שני עמים ושלוש דתות, ומקומה הקובע בהשגת הסדר מדיני, מעמידה עיר עמים בראש מעייניה את ירושלים כעיר יציבה בה חולקים שני העמים, הישראלי והפלסטיני, עיר הדואגת לרווחתם ולכבודם של כל תושביה על קודשיהם ונכסיהם ההיסטוריים והתרבותיים.

הידע והמומחיות של עיר עמים בכל הקשור לתנאים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים בירושלים זמין לארגונים ופרטים כאחד, ביניהם רשויות המדינה והעוסקים בניהולה של העיר, וכן לאלה הלוקחים חלק בדיפלומטיה שמאחורי הקלעים והפועלים למציאת הסדרים פוליטיים עתידיים לגבי ירושלים.

לעיר עמים יחסי עבודה מתמשכים עם הקהילה הפלסטינית בירושלים; כן יש לעמותה קשרים שוטפים עם גורמים בכירים בקהילה הבינלאומית הפועלים למען העיר ועתידה.